

Förbandsrapport: Luleå Flygflottilj (F 21)

Rapportens syfte

Efter Pliktrådets besök på F 21 den 22 oktober 2019 redovisas här de intryck som gavs vid besöket.

Det finns två anledningar till att Pliktrådet skriver rapporter. För det första underlättar en rapport att minnas alla intryck från de förband som besökts och skapar även underlag för Pliktrådets stora slutrapport. Den andra anledningen är att Pliktrådet kan erbjuda feedback till det förband som besökts.

Om ni hittar något i denna rapport som är felaktigt eller illa underbyggt går det bra att ta kontakt med Ben Solimanaznavi i Pliktrådet. Detta görs lättast genom att skicka ett mail till ben.solimanaznavi@pliktradet.se. Det går också att ringa på 070-848 65 91.

Begreppslista

LMA	Lokalt medinflytandeansvarig
ÖB MA	Överbefälhavarens Military Advisor
HKV PROD FPE UTB	Högkvarteret produktionsledningen förbandsproduktionsenheten utbildningsavdelningen

Om Pliktrådet

Pliktrådet är det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. Rådet består av fem före detta värnpliktiga, där ledamöterna väljs vid den årliga Värnpliktskongressen. Pliktrådet företräder på nationell nivå samtliga värnpliktiga i Sverige och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Om rapporten

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA/rekrythandläggare, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört soldathem. Från och med att Pliktrådet skickat ut rapporten har förbandet två veckor att återkoppla på dess innehåll. Därefter gör rapporten publik genom att skickas ut brett inom Forsvarsmakten, andra totalförsvarsmyndigheter, riksdagens försvarsutskott, regeringskansli och media.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	3
Utbildning	3
Medinflytande	4
Arbetsmiljö och säkerhet	5
Information och mönstring	6
Övrigt	6
Avslutning.....	7

Sammanfattning

Plikrådets sammantagna uppfattning är att det finns ett flertal utvecklingsområden kopplat till grundutbildningen och medinflytandet på förbandet. Det märks att befälen på flottiljen saknar tillräcklig erfarenhet och/eller är för få. Hälso- och sjukvårdsenheten gav uttryck för att detta var något som negativt påverkade de värnpliktigas arbetsmiljö.

Chefen F 21 gav ett ambitiöst intryck, dessvärre framkom att denne uttryckt sig olämpligt om värnpliktiga med norrländsk härkomst. Plikrådet hoppas att detta var en isolerad händelse och förväntar sig att det inte rör sig om ett uttryck för bristande förankring av Försvarsmaktens värdegrund vid F 21.

Plikrådet anser att ansvariga beslutsfattare ska se över varför relativt många värnpliktiga på F 21 bär med sig tidigare fysiska åkommor. Värnplikten får inte under några omständigheter riskera att bidra till fysiska eller psykiska men, men risken för detta är uppenbar när individer redan bär på skador sedan innan. Plikrådet menar att det är anmärkningsvärt att värnpliktiga med tidigare bekymmer på F 21 är överrepresenterade bland de befattningar som nyligen fått sina kravprofiler sänkta kopplat mot fysisk styrka. Det ger enligt Plikrådet anledning att tänka om kring beslutet att sänka kraven i fråga. Vi anser även att flottiljen bör utreda hur de värnpliktigas befattningar hanterats i övrigt, då värnpliktiga uttryckte missnöje över detta under besöket.

Plikrådet anser att F 21 måste vidta åtgärder för medinflytandet. I nuläget saknas LMA och befälen har låg kunskapsnivå i plutonens timme och kompaninämnd. Detta har resulterat i att de förtroendevalda inte blivit inkluderade i planeringen av plutonens timme.

Inledning

Under vecka 43 besökte Plikrådet Luleå Flygflottilj F 21. Där fick Plikrådet möjlighet att träffa bland annat värnpliktiga på flottiljen, flottiljchefen, chefen BasE, försörjningsavdelningen, hälso- och sjukvårdsenheten samt kompaniledningen. Detta har hjälpt Plikrådet att skapa en bild av den grundutbildning som genomförs på flottiljen samt hur stämningen är på flottiljen.

Utbildning

På flottiljen är ambitionerna höga när det kommer till att förmedla kvalitativ utbildning till de värnpliktiga, vilket Plikrådet ser positivt på. Enligt chefen F 21 är linjen att värnplikten ska vara en positiv upplevelse. På så vis hoppas man locka de värnpliktiga till att ta anställning efteråt. Något som framgår tydligt är dock att läget är ansträngt befälsmässigt. Chefen F 21 påpekar att det saknas tillräckligt med befäl och att de som väl finns saknar erfarenhet och rutin. Chefen BasE menar att numerären på officerarna finns emedan kvaliteten brister. Något som enligt honom märks i till exempel deras vana att stå framför trupp eller i graden av professionell syn på trupputbildning.

På grund av detta måste man omplacera personer i plutonslagen, mer tid går åt att förbereda övningar och startsträckorna blir kortare. Istället för att överträffa grundkraven som ställs på den värnpliktige klarar man precis nivån. Jämfört med i fjol ansåg man att det funnits mindre förberedelsetid.

Endast 3–4 veckor innan inryck hade plutons- och kompanilaget gått ihop, vilket kan jämföras med i fjol då de ska ha planerat under mer eller mindre hela semestern.

Pliktrådet oroar sig för att denna befälssituation är något som går ut över de värnpliktiga, då det är de som ska utbildas. I samtal med Försvvarshälsan på ämnet om fysisk/psykisk hälsa framkom exempelvis att befälslagen är överbelastade och oerfarna, vilket spiller över på hälso- och sjukvårdsenheten. Pliktrådet anser att F 21 måste vidta åtgärder för att förbättra denna situation.

Vidare nämner kompaniledningen att pedagogikutbildning inte getts till befälen. Detta då tre plutonsbefäl fallit bort och adjutanten vid besökets tidpunkt ska lämna sitt jobb dagen därpå. Pliktrådet är medvetna om att flottiljen har resursmässiga utmaningar, men förväntar sig att mer pedagogisk utbildning kommer att ges till befälen. Vikten av detta inskräps med bakgrund mot att det i fjol uppkommit ett fall om kränkande särbehandling mellan befäl och värnpliktig på flottiljen. Vi ser därför positivt på att man ska anställa en HYB, handledare för yngre befäl.

Från ledningen och i samtal med försörjningsavdelningen framkommer att materiel och utrustning är stora utmaningar på flottiljen. En konkret utmaning är vinterutrustningen. Enligt Försvvarsmaktens specifikationer räknas inte F 21 som ett vinterförband och anses därför inte behöva samma typ av vinterutrustning som ges ut på exempelvis I19 eller A9, vilket chefen F 21 uttrycker frustration över. Detta har förvisso i sig inte nödvändigtvis resulterat i några förfrysningsskador. Däremot förklarar flottiljchefen att det har en negativ inverkan på de värnpliktigas motivation. Förbandet har därför gått ut med en skrivelse om att de värnpliktiga ska få dubbla sovsäckar och vantar. Pliktrådet är också konfunderat över varför F 21 inte räknas som ett vinterförband då man befinner sig endast 12 mil söder om polcirkeln. Vidare på materiel frågan har man hittills behövt korttidslåna materiel från förrådet, vilket inneburit en extra hantering och tagit tid från utbildningen. Ambitionen är att kunna få egen materiel.

Medinflytande

Flottiljchefen uppvisade en positiv inställning till de värnpliktigas medinflytande, något han beskrev som en förutsättning för att plikten ska kunna fungera. Det är en uppfattning Pliktrådet i alla avseenden delar. Johan Honkamaa, som ansvarat för medinflytande-utbildningen av förtroendemännen, gav även intryck av att vara angelägen om medinflytandet. Honkamaa efterfrågar dock centralt styrda medinflytandeutbildningar. Sammantaget gavs Pliktrådet uppfattningen att det finns goda förutsättningar för att medinflytandet på flottiljen ska kunna utvecklas.

Pliktrådet är emellertid kritiskt till att två förbandsnämnder missades i fjol. Vi ser även med oro på att det saknas en LMA samt att det råder låg kunskapsnivå i medinflytande bland befälen. Det framkommer att relevanta befäl saknar utbildning i plutonens timme och kompaninämnd. De förtroendevalda hade inte heller fått bli inkluderade i planerandet av plutonens timme, vilket de har rätt till och således hade uttryckt missnöje över. Dessa är alla viktiga utvecklingspunkter för medinflytandet på flottiljen.

Arbetsmiljö och säkerhet

Vid vårt besök låg 106 värnpliktiga inne på flottiljen, vilket är en minskning med åtta individer från antalet som ryckte in. Ungefär hälften av avhoppen är av psykiska skäl och hälften av fysiska. Bland de fysiska åkommorna nämns rygg- och knäskador. Det kommer på tal att man vill hålla avhoppen under 10 % på flottiljen.

Pliktrådet vill understryka att detta inte får innebära att man försöker hålla kvar individer som egentligen bör avbryta utbildningen.

Försvårshälsan nämner att årets värnpliktiga jämfört med fjolårets är matchade mot kravprofil för aktuell befattning, vilket resulterar i en större spridning av betyg både intellektuellt och fysiskt. Kravprofilen kopplat mot fysisk styrka har sänkts för ett antal befattningar. Vidare har det skett en ökning av andelen som söker vård hos hälsan jämfört med i fjol. Man ser också att kvinnliga värnpliktiga är överrepresenterade i de siffrorna. Försvårshälsan beskriver situationen som att belastningen tycks vara lite väl tung för de kvinnliga värnpliktiga som ligger inne. Till exempel är det många kvinnor som upplevt problem med handlederna från att bära vapen och göra armhävningar.

Pliktrådet får fortsättningsvis veta att flertalet värnpliktiga bar med sig gamla besvär vid inryck. Detta bör ansvariga beslutsfattare se över. Värnplikten får inte under några omständigheter riskera att bidra till fysiska eller psykiska men, men risken för detta är uppenbar när individer redan bär på skador sedan innan. Det tåls att poängteras att de värnpliktiga med tidigare bekymmer på F 21 är överrepresenterade bland de befattningar där kraven sänkts, vilket enligt Pliktrådet ger ansvariga beslutsfattare anledning att tänka om kring det beslutet.

Att hinna arbeta proaktivt istället för reaktivt nämns vidare som en utmaning inom hälsan då den utgörs av singelprofessioner, där varje person är ensam i sin yrkeskategori. Som nämnt tidigare blir hälsan extra belastad av att befälslagen saknar tillräcklig erfarenhet. De nämner att ett tryggt befälslag är viktigt för att våga söka vård. På ämnet psykisk ohälsa nämner vi självmordsfallet under mörkerövningen i Uppsala förra året och att detta aktualiserat just denna fråga för Pliktrådet.

Rättsvårdsbefälet upplever det som en utmaning att det saknas tydliga direktiv om hur man ska agera i olika ärenden och vem hon ska vända sig till. Under vårt samtal efterfrågar hon en kontaktperson att kunna samtala med i specifika ärenden och beklagar att rättsärenden hanteras på jur, vilket är alldeles för centralt enligt henne. Hon upplever att rättsvårdsärenden hanteras för högt upp i kedjan vilket resulterar i att det dröjer länge innan de får svar. Pliktrådet anser att rättsvårdsbefälet ska få gehör för sin situation och stöd i hantering av ärenden.

Under besöket framkom att chefen F 21 under ett tillfälle uttryckt sig olämpligt om värnpliktiga med norrländsk härkomst, detta dagen efter att vederbörande föreläst om värdegrund. Även om Pliktrådet i övrigt fick ett gott intryck av flottiljchefen vill vi understryka att det är oacceptabelt att nedvärdera pliktad personal baserat på deras geografiska härkomst.

Information och mönstring

Pliktrådet lyfter varför information och mönstring är ett prioriterat område i vårt arbete, bland annat i samtal med flottiljchefen. En stor problematik inom ämnesområdet är osäkerheten, på grund av informationsbristen som inryckande värnpliktiga upplever kopplat till sina befattningar och utbildningens innehåll i största allmänhet. Att befattningen man får vid mönstringen sedan visar sig vara rena falsarier vid inryck är vanligt. I samtal med en pluton på flottiljen nämns just att flera blivit omplacerade från sina befattningar, trots att de var en motiverande faktor till att genomföra utbildningen från första början.

I samtal med chefen F 21 förmedlas dock en helt annan bild. Han menar att de som har tilldelats en viss befattning får den befattningen, men att vissa kan ha önskemål som man inte är kvalificerad till. Pliktrådet saknar tillräcklig information för att kunna avgöra vad som är sant men anser att detta bör utredas. Flottiljchefen lyfter att man längre fram kommer gå igenom alla befattningar ute i verksamheten för att få systemförståelse, dels för flygvapnet dels för karriärs- och yrkesmöjligheter. Pliktrådet välkomnar varmt detta initiativ.

Chefen F 21 anser att flottiljen har ett gott samarbete med TRM. Exempelvis har de varit på besök tillsammans med Folk och Försvar och diskuterat mönstringsrelaterade frågor. Pliktrådet anser att detta är positivt och hoppas att samarbetet fördjupas ytterligare.

Övrigt

Adjutanten lyfter att resor är problematiska att boka till de som bor i Västerbottens och Norrbottens inland, då det finns få kommunikationsmedel. Detta nämndes också som ett problem under besöket på I 19 och AJB, vilket ger bilden av att de flesta, om inte samtliga, nordliga regementen som utbildar värnpliktiga tycks ha reseproblem. Pliktrådet får uppfattningen att man arbetar gediget och lösningsorienterat kring detta, men hoppas att ytterligare åtgärder vidtas.

Flottiljen har ett fräscht, rymligt och lättillgängligt soldathem inne på flottiljen nedanför matsalen. Det finns pingisbord, biljardbord, biorum, tre datorer, kaffemaskin, schackbord, tv och soffor, bibliotek, ett avskilt avkopplingsrum, en soldatshop samt ett café. Caféet bemannas av Izzy som ger ett vänligt och engagerat intryck. Adjutanten anser att samarbetet med soldathemmet kan bli bättre och att fler aktiviteter kan erbjudas, exempelvis att få åka och besöka Luleå.

Avslutning

Pliktrådet mottogs väl av flottiljen och fick goda möjligheter att skapa sig en uppfattning om grundutbildningen på förbandet och de värnpliktigas förhållanden. Pliktrådets intryck är att det finns goda ambitioner kopplat till utbildningen av de värnpliktiga och deras medinflytande. Emellertid är intrycket som ges framförallt att det råder en ansträngd situation där materiella såväl som personella resurser saknas, vilket till syvende och sist går ut över de värnpliktiga, samt att det finns stor utvecklingspotential kring medinflytandet.

Vi har goda förhoppningar om att framsteg kommer kunna ses inom de kommande åren, och ser därför fram emot nästa besök.

Tack för ett givande besök,

Ben Solimanaznavi

Pliktrörelse- och mönstringsansvarig